

bouw-systemen komen, welke, op grond van verschillende overwegingen, slechts resultaten van korten levensduur beoogen.

Hoe dit zij, futuristisch in den zin van toekomstig is het werk van Sant' Elia zeker, omdat het, geboren uit een zin voor realiteit, die géén consequentie van mechanischen of maatschappelijken aard schuwt, de meest alledaagsche noodzakelijkheden van den nieuwen tijd tot zuiverder vorm te beelden wist, dan langs traditioneelen weg ooit mogelijk geweest zou zijn. De hierbij afgebeelde werken van Mario Chiattono staan klaarblijkelijk onder invloed van zijn begaafder collega. Waar Sant' Elia evenwel uit de nuchtere realiteit, van innerlijkheid uit, bouwde, blijkt Chiattono van den uiterlijken vorm uitgegaan te zijn. En niets is voor de ontwikkeling eener nieuwe bouwkunst fnuikender, dan de aantrekkelijkheid, die de nieuwhed van haar kleet bezit voor oppervlakkige talenten. Niet de nieuwe vorm is voor alles belangrijk, maar wel de nieuwe levenshouding, waaruit deze vorm geboren wordt. Ook in ons land kennen wij die voorliefde voor den nieuwen vorm, zonder begrip van zijn wezen. Chiattono heeft zich niet boven deze waardeering van uiterlijkheid tot invoeling harer ontstaansgronden weten te verheffen en viel terug in een Neo-Renaissancistische opvatting, waarvan zijn latere werken de resultaten zijn.

Niettemin bevatten vele van zijn vroegere werken (waartoe de hier afgebeelde behooren) eigenschappen, die verwachtingen deden koesteren, welke, zooals gezegd, niet verwezenlijkt zijn. In het station voor draadlooze telegrafie is reeds massa- en vlakwerking te waardeeren, maar het is alles nog onbeheerscht. De ramen, de (overbodige) steunbeeren en het hooge onderstuk der antenne zijn nog onzeker van stand en vorm; het geheel is nog onklaar van uitdrukking. Vergeleken met het radio-station van Sant' Elia, voelt men bij het eerste nog de vaagheid der romantiek, bij het tweede de klaarheid eener hoogere realiteit. Duidelijk valt aan deze bouwwerken op te merken, hoe naast een nieuwe opvatting van den vorm, zich ook een nieuwe „sfeer” in de bouwkunst aan het ontwikkelen is. Een sfeer, die zich meer en meer verheldert, zich naar het licht wendt; het werk van Chiattono toont den overgang daartoe: een tasten naar klaarheid, in uitwerking belemmerd door de resten eener piëteit voor het in-elkaar-overvloeien, het vage en onbepaalde, dat in wezen de romantiek kenmerkt. Het werk van Sant' Elia is vrij van deze reminiscenties en zou „blank” genoemd kunnen worden. „Blank” is b.v. ook het woonhuis te Huis ter Heide van Van 't Hoff (zie bijlage III, No. 3, 2e jaargang).

Chiattono heeft zich niet van deze romantische neigingen kunnen bevrijden. Niettemin is zijn woningcomplex van de 2e afbeelding reëler en zuiverder van vormgeving, dan zijn station voor draadlooze telegrafie. De groepeerling der massa's en vlakken is klaarder en het werken met kleurtegenstellingen van muurvlakken (zie b. v. het wit en zwart) is een nieuw element, dat op een behoefte aan contrastwerking wijst, die elders weer angstvallig vermeden is. Het eentonige van de vrij ver doorgevoerde normalisatie van dit blok wordt door deze kleurverhoudingen min of meer opgeheven; het is een eenvoudig middel om herhalingen in de architectuur, welke bij dergelijke opgaven, door eischen van economie en productie, niet te ontgaan zijn, esthetisch op te lossen.

De silhouette van het bouwblok vertoont een lijn, die te opzettelijk is, om overtuigend te werken. Dit is ten deele een gevolg van de uitbuikingen der donkere muurvlakken, welke een plastische werking te weeg brengen, die niet organisch ontstaan is, maar slechts decoratieve